

HENRIK RENQVISTIN NÄKEMYS VANHURSKAUTTAMISESTA

Mauri Tervonen

Luento Suomen teologisessa instituutissa Helsingissä 24.11.2004

Vanhurskauttamisen perusta

Renqvistin pelastusopissa vanhurskauttamisen perusta ei ole ihmisen katumusta ja parannusta seuraava usko vaan Kristuksen suorittama sovitustyö (*satisfactio vicaria*).

"toiselta puolelta ryhtyvät he sydämellensä Jesukseen tullaksensa yhdeksi hengeksi ja yhdeksi mieleksi, Hänen kanssaan, 1 Kor 6, ja osaksi häneen, joka on totinen Wiinipuu, Joh 15., että he olisit Jesuksesta ja Jesus heistä ja sillä muotoa olisi heillä Hänen ansionsa ansiona ja Hänen vanhurskautensa vanhurskautena Jumalan vihan välillä ja Hänen walonsa walona näkemään pahan pahaksi ja hyvän hyväksi, ja Hänen voimansa voimana wanhan ihmisen kuolettamiseen ja Hänen rakkautensa rakkaute-na."

Renqvist sijoittaa alaluvun vanhurskaaksi tekemisestä Ydin-kirjansa kolmanteen päälukuun parannuksesta ja kääntymisestä. Tärkeintä Renqvistille on autuudenjärjestys, jossa sitten "oikealla paikalla" on myös vanhurskaaksi tekeminen. Se on osa Renqvistin pietistisessä pelastusopissa, ei sen keskeinen tekijä. Renqvist ei halua omista pietistisistä lähtökohdistaan käsin myöntää, että objektiivinen usko jäsentää subjektiivisen uskon "kuin itsestään" niin kuin hapate taikinan. Painottaessaan subjektiivista uskoa Renqvist siirtää *fides*-jännitteen uskosta vanhurskautetun ihmisen ja Kristuksen väliseen suhteeseen. Renqvist painottaa tämän suhteen olennaisesti riippuvan ihmisestä. Luther ajatteli *fides*-jännitteen ilmenevän yksinomaan uskosta vanhurskautetun ihmisen elämässä, ei hänen Kristus-suhteessaan (*simul iustus et peccator*). Jumala teki pelastuksellisen perusratkaisun Kristuksessa. Renqvistin mielestä tämä jännite on jatkuvasti Kristuksen ja ihmisen välillä, ja siksi on ankarasti kilvoiteltava. Ellei ihmisen usko ole elävä, ei hän voi olla varma yhteydestä Kristukseen, vaikka Kristus onkin kaiken täyttänyt. Luther opetti uskossa läsnä olevan Kristuksen täydellistä vanhurskautta ihmisessä, riippumatta ihmisen kvaliteeteista. Renqvistin tulkitsee omista pietistisistä lähtökohdistaan käsin, että sydämessä asuva Kristus ja ihmisen ainarukoileminen liittyvät toisiinsa. Juuri tätä Renqvistin pelastusopin usko-käsitteen tulkintaa on pidettävä hyvin moniselitteisenä ja koko Renqvist-tutkimuksen kannalta avaavana. Renqvistin usko-käsitteen tulkinta poikkeaa hänen aikalaistensa Hedbergin ja Ruotsalaisen uskonkäsityksistä. "Opponentit" kiinnittivät huomion Renqvistin katumus- ja parannusopin ihmiskeskeiseen osaan, joka kuitenkin on vain toinen puoli Renqvistin pelastusopista. He eivät polemiikkinsa keskellä havainneet Renqvistin pelastusopin teosentristä puolta, jossa

vanhurskauttaminen on vaihtokauppa Kristuksen kanssa (*commercium admirabile*) ja saatava vanhurskaus, vierasta vanhurskautta (*iustitia aliena*).

Renqvistin pelastusopissa uskonvanhurskauden Kristuskeskeisyys korostaa sen *opus Dei*-ja *donum Dei*-luonnetta. Kristuksen vieraan vanhurskauden varassa ihminen pelastuu uskon kautta. Vanhurskattamisoppinsa tämän puolen Renqvist esittää selkeimmin Ydin-kirjan luvussa Vanhurskaaksi tekemisestä. Uskolla ihminen ottaa vastaan evankeliumissa tarjotun autuaaksitekevän vanhurskauden ja omistaa sen (*donum Dei*). Usko turvaa kokonaan Jumalan armoon ja Jeesuksen kalliiseen ansiioon.

“Syntisen vanhurskaaksi tekeminen kirjoitetaan osittain poistawaisesti, kuin Jumala pois poistaa eli anteeksi antaa synnit, ja ei niitä hänelle lue eikä niiten tähden rankaise, osittain lahjoittawaisesti, kuin Jumala lahjoittaa katuwaisen syntisen uskolle Hänen Poikansa kalliin ansion makson vanhurskaudeksi.”

Vanhurskaaksi tekemiseen ei liity luonnon puhtauden ja pyhyiden muodon vuodatamista syntiseen ihmiseen. Syntisen vanhurskaus ei ole sisälle vuodatettua pyhyyttä.

“Sentähden sillä *Wanhurskauttamisen* sanalla vanhurskaaksi tekemisessä on nimi maallisesta wapaaksi sanomisen tuomiosta: Tuomari syntisen vanhurskaaksi tekemisessä; ei wuodata hänehen jotakin sisällistä pyhyyttä waan Christuksen, uskolla käsitetyn ja vastaanotetun, ansion tähden armollisesti kaikesta synnin wiasta ja sen rangaistuksesta wapaaksi sanoo ja selittää.”

Kristuksen ansio luetaan syntisen ihmisen hyväksi. Vanhurskaaksi tekeminen on Renqvistille myös syntisen ihmisen vanhurskaaksi lukemista Jumalan edessä. Itsekoettelemus ja Parannuksen neuvo -kirjasessaan Renqvist ei käytä vanhurskaaksi lukemis- vaan vanhurskaaksi näkemis-termiä. Vanhurskauttaminen on Renqvistin uskonopissa objektiivisesti Jumalan pelastusteko Kristuksen ansion perusteella. Kristuksen vanhurskauden perusteella Jumala “näkee” syntisen ihmisen vanhurskaana. Renqvist korostaa Jumalan suvereenia toimintaa ihmisestä riippumatta. Vanhurskaaksi näkemis-termi säilyi muuttumattomana Renqvistin itsensä toimittamissa Itsekoettelemus ja Parannuksen Neuvo -kirjasissa 1830-, 1840-, ja 1850- ja 1860-luvulla. Tästä poikkeavasti Renqvist siis kirjoittaa Ydin-kirjassa vanhurskaaksi tekemisestä. Mutta omassa tekstissään hän käyttää ilmaisua vanhurskaaksi näkeminen. Vanhurskauttaminen saa vanhurskaaksi näkemis -termin myötä objektiivisen ja teosentrisen korostuksen. Mutta Renqvistin pelastusopin subjektiivisen uskon korostus läpäisee myös hänen vanhurskauttamisoppiaan.

Rukouksen tarpeellisuudesta -kirjasessa Renqvist sanoo:

“Mitä vanhurskaaksi tekemiseen tulee, niin siihen, niin kuin on sanottu, ei tarvita paljoa huutamista eli rukoilemista; sillä katuwaiselle syndiselle, ensimmäisen rukouk-

sen päälle, jos hän vähänkin uskoo, synnit andeksi annetaan Jesuksen Sowinnon tähden.”

“Tästäkin siis nähdän, kuinka väärin opettawat ne jotka sanovat ettei vanhurskaaksi tehdyille sieluille tarwita opettaa muuta kuin uskoa, waikka Itse Jesus opettaa niin paljon rukousta kuin uskoakin ja sillä muotoa ei hän erota niitä toisistansa.”

Vanhurskauttaminen ja subjektiivinen usko

Renqvistin pelastusopissa objektiivinen usko ei ole autuudenjärjestystä läpäisevä tekijä vaan ihmisen uskon (*fides subjectiva*) operatiiviset kvaliteetit. Ydin-kirjan vanhurskauttamisoppi, joka korostaa ihmisen vanhurskauttamista objektiivisena Jumalan tekona, ei pääse varsinaisesti läpäisemään Renqvistin muussa tuotannossa ilmevä ”varsinaista” vanhurskauttamisoppia. Hänen pelastusoppiaan dominoi autuudenjärjestys, joka on uskonvanhurskautta edeltävä ja seuraava operatiivinen kvaliteetti. Objektiivisen uskon *donum Dei*-luonne uskonvanhurskautena on Renqvistin pelastusopissa faktisesti olemassa, mutta Renqvist ei kykene siirtämään tätä *donum Dei*-luonnetta subjektiivisen uskon alueelle, koska hän haluaa pitää kiinni oppimastaan pietistisestä autuudenjärjestyksestä.

Renqvistin pelastusopin usko-käsitettä avaa ja selittää, miten hän opettaa vanhurskauttavan uskon ja uskoon liittyvien operatiivisten kvaliteettien suhteesta. Renqvist yksiselitteisesti korostaa, ettei tule erottaa vanhurskauttavaa uskoa ja tekoja (tässä yhteydessä rukousta) toisistaan: “...sillä muotoa hän ei erota niitä toisistaan”. Tämä ei ole kuitenkaan liittymistä Lutherin teologiaan, jossa vanhurskauttamista ja pyhitystä ei erotettu toisistaan. Tämän erottelun juuret ovat Melanchtonin ajattelussa. Vanhurskauttamisen ja pyhityksen ehdollinen suhde osoittaa, ettei Renqvist kykene suojaamaan uskonvanhurskautta latentin synergismin vivahteelta. Hänen tarkka määrittelynsä siitä, miten ihminen pääsee elävään uskoon ja miten hän tässä uskossa säilyy, johtaa tähän. Renqvist ehdollistaa uskonvanhurskauden uskoon liittyvillä teoilla eli jumalisuuden harjoituksilla. Uskon elävyyden mittarina ovat uskon operatiiviset kvaliteetit.

Tämä ehdollistaminen aiheutuu Renqvist pelastusopin rakenteesta eli autuudenjärjestyksestä Pelastusoppi ei saakaan sisältöään *fides quae* vaan *fides qua*. Siinä uskoa tarkastellaan antroposentrisesti (*fides subjectiva*). Renqvistin pelastusoppi on tasapainossa, kun hän keskittyy pelkästään uskon ja vanhurskauttamisen selvittelyyn (*fides objectiva seu quae creditur*). Tällainen Jumalan pelastustekojen objektiivinen tarkastelu (*fides dogmatica, fides historica*) on kuitenkin vähäistä Renqvistin pietistisessä ajattelussa. Renqvist on halunnut kyllä pitää sitä esillä pelastusopissaan. Renqvist järjestää kuitenkin koko teologisen aineistonsa ihmiskeskeisesti, ja tässä hän seuraa ennen kaikkea Johan Arndtia. Renqvistin huomio kiinnittyy ihmisen uskon laadun selvittelyyn (*fides subjectiva, seu qua creditur*), jolloin parannus ja pyhitys korostuvat.

Uskonvanhurskaus ei varsinaisesti realisoidu Renqvistin pelastusopissa ja läpäise sitä sen sisältämän äärettömän voimakkaan antropologian tähden. Antropologia on Renqvistin pelastusopissa niin hallitsevassa asemassa, että se peittää alleen objektiivisen, klassisen sovituspöytä, vaikka se faktisesti onkin läsnä. Antropologian keskeinen korostus ilmenee ennen kaikkea ihmisen antroposentrisenä *fides*-operaationa *oration* muodossa. Renqvist pitää kiinni ihmisen toiminnasta vanhurskauttavaan uskoon kuuluvana tekona, jota ilman mitään todellista elävää uskoa ei ole olemassa. Renqvist ei anna *fides quan* ja *fides quaen* olla dialogisessa suhteessa painopisteinä *fides objectiva*, vaan hän haluaa painottaa subjektiivisen uskon ehdottomuutta objektiiviseen uskoon nähden. Renqvistin tapa tulkita uskoa ei ole pelkästään klassinen vaan sisältää myös uudenlaista hermeneutiikkaa. Siinä ihmisen kokemuksesta pidetään usko-käsitteen "toisena" tarkastelunäköalana klassisen, teosentrisen tavan ohella. Elämän vanhurskaus on Renqvistille kokemuksesta uskoa ja siksi ehdotonta.

Uskonvanhurskaus ja elämän vanhurskaus

Renqvistin pelastusopin autuudenjärjestyksestä seuraa jännite ihmiskeskeisyyden (*fides subjectiva*) ja Kristus-keskeisyyden (*fides objectiva*) välillä. Se ilmenee autuudenjärjestysopissa nimenomaan silloin, kun Renqvist käsittelee parannusta (*contritio activa*), uskoa (*fides subjectiva*) ja pyhitystä (*sanctificatio*). Renqvist ajautuu autuudenjärjestyksessään lähelle latenttia synergismiä silloin, kun hänen tarkastelutapansa on poleemisen antroposentrisen. Hänen vanhurskauttamisoppi-teksteissään on ajoittain läsnä painotukset, jotka mahdollistavat myös tulkinnan, että uskonvanhurskaus on ihmisen ja Kristuksen välinen *cooperatio*. Tätä painotusta hän pyrki välttämään, mutta se on kuitenkin hänen pelastusopissaan implisiittisesti läsnä. Renqvistin pelastusopin subjektiivinen painotus ilmenee myös hänen vanhurskauttamisopissaan.

Renqvistin omista poleemisista kirjoituksista suurin osa liittyy juuri tähän pelastusopin ihmiskeskeisyyden (*fides qua*) ja Kristus-keskeisyyden (*fides quae*) välisen suhteen selvittelyyn. Hän ei mielestään tarkoita sitä, että usko olisi ihmisen teko vaan Jumalan. Pelastusopin keskuksena on Renqvistin mukaan vanhurskauttaminen yksin uskosta Kristuksen tähden. Hän esittää vanhurskauttamisen objektiivisen perustan (*satisfactio vicaria*) faktisesti samalla tavalla kuin luterilaisessa ortodoksiassa. Pietistiset lähteet johtavat Renqvistiä *iustitia passivan* sijasta korostamaan enemmän *iustitia activaa*. Ihmisen on jo vanhurskauttamisessa oltava aktiivinen.

Kristosentrisen *uskonvanhurskaus*-termi on korvautunut antroposentrisellä määritelmällä *elävä usko*. Renqvistillä tämä käsittepari sisältää kyllä ajatuksen Kristuksen vieraasta vanhurskaudesta (*iustitia aliena*), joka luetaan ihmisen hyväksi uskon kautta. Mutta samalla siihen sisältyy antropologinen kvaliteetti "elävä". Renqvistin vanhurskauttamisopissa on mukana Kristuksen hankkima vieras vanhurskaus mutta samalla laadullisia määritelmiä tämän vanhurskauden saamiseksi. Pietistinä hän

liittää pelastusopillisesti yhteen uskonvanhurskauden ihmisessä ja ihmisen hyvät teot. Tästä Renqvistin ratkaisusta seuraa faktisesti vanhurskauttamisen ehdollistaminen.

Elävä-käsite on Renqvistin usko-käsitteen hallitseva *terminus technicus*, jolla hän korvaa teosentrisen määritelmän *vanhurskauttava usko*. Tämän vuoksi hänen teologisessa sanastossaan esiintyy varsin harvoin vanhurskaus-sana eri muunneltuneena, vaikka usko-käsite on hänelle aivan keskeinen. Kuollut–elävä-dialektiikka hallitsee Renqvistin pelastusoppia. Autuudenjärjestyksen ulkopuolella on kuollut usko. Autuudenjärjestyksen sisällä on elävä usko, joka vanhurskauttaa ihmisen. Elävä usko on seurausta ihmisessä tapahtuvasta Pyhän Hengen vaikuttamasta katumuksesta ja parannuksesta sekä uudestisyntymisestä, joka Renqvistin mukaan ilmenee myös ulkoisen elämän muutoksena. Elävä usko on hänen mukaansa läsnä jo silloin, kun ihminen katuu ja tekee parannuksen. Tässä yhteydessä Renqvist puhuu "armon kolkutuksista".

Uskonvanhurskaus ja hyvät teot

Renqvist ehdollistaa uskonvanhurskauden aitouden ilmenevän hyvin tekoina. Hän erottaa vanhurskauttamisen (*iustitia aliena*) ja pyhityksen (*sanctificatio*) toisistaan niin, ettei uskonvanhurskaus pelkästään ole vielä elämän vanhurskautta. Vasta kokemuksellisesta elämän vanhurskaudesta ilmenee, onko uskonvanhurskaus todellistunut.

"Kun me waiwaiset syntiset astumme Jumalan eteen, niin meidän kaiketi täytyy siinä sanoa: pois oma vanhurskaudemme uskon vanhurskauden tieltä; sillä siinä ei kelpaa meidän vanhurskaudemme, vaikka se Jumalan armonkin kautta olisi tullut kuinka korkiaan määrään, vaan yksin ja ainoastaan kelpaa meidän rakaan Wapahtajamme Jesuksen Kristuksen vanhurskaus, joka elävällä uskolla vastaan otetaan ja sen tähden kutsutaan uskon vanhurskaudeksi; mutta jos me sen wuoksi jätämme pois elämän vanhurskauden, niin olemme Jumalan pilkkaajat, sillä Hän Sanassaan waatii meitä hurskaasti ja pyhästi elämään, vaikka emme sillä ansaitse autuutta".

Renqvistin uskonvanhurskauden tulkinta kristosentrinen, mutta siihen liittyy myös ehdoton antroposentrinen korostus elämän vanhurskaudesta kokemuksellisena uskona. Antroposentrisyys ilmenee myös Renqvistin korostuksessa, että Kristuksen vanhurskaus otetaan vastaan elävällä uskolla. Vanhurskauttava usko on Renqvistille aina elävää uskoa. Tämä Renqvistin avaintermi määrittelee hänen käsityksensä vanhurskauttamisen olemuksesta.

Renqvistille vanhurskauttaminen ei ole vain forensinen, oikeudellinen toimi, jossa vanhurskauttaminen tapahtuu ihmisen ulkopuolella (*actus forensis sive iudiculis*), vaan aina myös ihmisen vanhurskaaksi tekemistä. Renqvistin vanhurskauttamiskäsitys on näiltä osin varsin tyypillinen pietistinen käsitys. Pietismi nousi luterilaisen ortodoksian vanhurskauttamisopin pelkkää forensisesta tulkintapaa vastaan. Siksi

Renqvistin pelastusopissa ilmenee uskonvanhurskauden ja elämän vanhurskauden liittäminen yhteen. Elämän vanhurskauteen kuuluu jatkuva parannus, ulkoinen rukouksen harjoitus, valvominen, ahkera sakramentin nautitseminen, Jumalan lain ja omantunnon noudattaminen ja itsensä ja maailman kieltäminen. Renqvistin näkökulma elämän vanhurskauteen on antroposentrinen ei teosentrinen. Renqvistillä vanhurskauttamisen ja pyhityksen yhteys ei määräydykään *fides quaesta* vaan *fides quasta*.

Uskonvanhurskauden ja elämän vanhurskauden läheinen yhteys osoittaa Renqvistin pelastusopin luonnetta. Ihmiskeskeinen pelastusoppi johtaa hänet puolustus kannalle, koska hänen vanhurskauttamisoppiaan arvostellaan omavanhurskaudeksi, jossa katoaa Kristuksen vierasvanhurskaus. Renqvist näyttää tiedostavan tämän vaaran ja pyrkii määrittelemään uskonvanhurskauden ja omavanhurskauden välistä rajaa. Ihminen on luonnostaan omavanhurskauden rakentaja.

"Sillä oman vanhurskauden rakentamiseen on ihminen luonnostaan niin taipunut ja juurtunut kuin kaikkeen muuhunkin pahaan, jonkatähden sekin kaikkein jumalatoim ihminen on oman vanhurskauden rakentaja."

Mutta Renqvistin mukaan myös kristitty, joka ei tee mitään hyviä töitä, "niin siitäkin voi tehdä vanhurskauden itselles." Omavanhurskauden ja uskonvanhurskauden välinen ero ei Renqvistin mukaan riipu ihmisen ulkoisista teoista. Se, joka tekee, ja se, joka ei tee, saattavat molemmat olla omavanhurskauden rakentajia. Renqvistin mukaan ihminen ei rakenna omavanhurskautta, kun hän tekee

"niin kuin Jesus sanoo, nimittäin katumuksen, uskon, rukouksen, sanan, sakramenttien, walwomisen ja kaiken suhteen".

Renqvistille Jumalan Sanan kehotukset merkitsevät ojennusnuoria, jotka johtavat uskon ja elämän vanhurskauteen.

"Tee kaikki mitä Pyhästä Raamatusta käsketty on, ja kuin kaikki tehnyt olet niin sano. minä olen kelwotoim palwelia; sillä minä tein sen kuin minun piti tekemän, Luc 17: 10, ja en enempätä, eli ansioksi asti, jolla ansaitsisin Jumalan armon; en ansaitse muuta kuin rangaistuksen, mutta armahda Jumala minun syntisen päälän sulasta armosta ja rakaan Poikas Jesuksen Kristuksen kalliin ansion ja täydellisen makson tähden, niin et tule Jumalan armoa wäärin käyttämään etkä Christusta tekemään synnin palvelijaksi, Jud 4v. Gal 2: 17. Etkä tule toiselta puolelta omaa vanhurskauttas rakentamaan; sillä ei se tule omaa vanhurskauttansa rakentamaan, joka alinomaan turwaa Jeesukseen ja Hänen kalliiseen ansioonsa."

Omavanhurskaus tai elämän vanhurskaus on Renqvistin ajattelussa oleellinen osa autuudenjärjestystä. Usko on olemassa Sanan vaikutuksesta katumuksena ja parannuksena ennen uskonvanhurskautta. Uskonvanhurskaus ei voi syntyä ilman tätä vaihetta, ja uskonvanhurskaudesta todistaa elämän vanhurskaus elävän uskon syn-

tymisen jälkeen.

Renqvistin antropologinen soteriologia vanhurskauttamisen suhteen on kaksitahoinen. Ihminen vanhurskautetaan yksin uskosta Kristuksen tähden ilman lain tekoja. Kristuksen ansio (*satisfactio vicaria*) luetaan ihmisen "päällen" uskon (*fides obiectiva*) kautta. Tämä elävä usko (*fides subjectiva*) syntyy Pyhän Hengen vaikutuksesta sanan ojennusnuorien kautta ja ilmenee ensin katumuksena ja parannuksena (*activa contritio*). Häätä (*terrores conscientiae*) ajaa ihmisen rukoilemaan (*oratio salutis*), "jonga kautta tullaan oikiallen tiellen kaikista erhetyksistä ja niin myöskin oman vanhurskauden pauloista". Vanhurskauttaminen (*iustitia passiva*) on Renqvistille aina Jumalan teko Kristuksen tähden. Mutta uskosta vanhurskauttamiseen (*fides obiectiva*) kuuluu hänen mukaansa aina vanhurskauttaminen ihmisen elämässä eli elämän vanhurskaus (*iustitia activa*); elämän vanhurskaus sisältyy ehdottomana osana uskonvanhurskauteen eikä kysymyksessä ole ihmisen omavanhurskaus.

Renqvistin pelastusopin strukturoiva, antropologinen korostus ilmenee juuri tässä hänen tavassaan painottaen kahta vanhurskautta: uskonvanhurskautta (*fides obiectiva, iustitia passiva*) ja elämän vanhurskautta (*iustitia activa, fides subjectiva*). Kun Renqvist kritikoi aikansa Luther-tulkintaa hyvien tekojen unohtamisesta, hän väitti Lutherin opettavan myös ehdotonta kahden vanhurskauden yhteyttä. Hänen uskonvanhurskaudesta käyttämänsä termiä "Lutherin ensimmäisen opetuksen muoto" korostaa, että on tarpeellista huomata myös Lutherin toinen opetuksen muoto "parannuksesta ja hyvistä teoista". Renqvistin tulkinta Lutherin kahden vanhurskauden opista on todennäköisesti seuraus hänen elämän vanhurskaus -korostuksestaan ei varsinaisesti Lutherin kahden vanhurskauden opillisesta ymmärtämisestä. Renqvist kuitenkin tulkitsee omista lähtökohdistaan Lutherin kahden vanhurskauden oppia periaatteessa oikein korostaen, ettei Luther koskaan erottanut uskonvanhurskautta (*iustitia prima*) ja elämän vanhurskautta (*iustitia secunda*) toisistaan. On luonnollisesti huomattava, että Luther ei tulkinnut näitä käsitteitä antropologisesti, kuten Renqvistin tulkitsee omassa ajattelussaan. Nykyisen Luther-tutkimuksen valossa Renqvistin Wäärän Opin Kauhistus -kirjassa ja Kuolleen Uskon Opin Ilmoittaja -kirjassa esittämät Luther-tulkinnat osoittavat, että hän tunsikin Lutherin teologiaa paljon paremmin kuin aikaisemmin on esitetty.

Vanhurskauttamisen Renqvist ymmärtää koko elämää koskevana realiteettina. Renqvistin sanastossa elämän vanhurskauttamisen synonyymi on jumalisuuden harjoitukset. Katumusta ja parannusta hän kuvaa usein Uuden Testamentin käsitteellä ahdas portti. Autuudenjärjestyksessä ihmisen vanhurskautetaan Renqvistin mukaan tässä kohdassa, jolloin hän syntyy uudesti. Pelastusopin kristosentrisyys merkitsee Renqvistille Kristuksen ansion lukemista ihmisen hyväksi ja antroposentrisyys ilmenee ihmisen rukouksena.

"Senkaltaisen yhdellä eli parilla sanalla yötä ja päivää hartaasti huutamisen ja huokailemisen alla vaikuttaisi Pyhä Henki meissä uuden syntymisen, eli hengellisen sydämen ja mielen."

Näin Renqvist kuvaa vanhurskauttamisen antropologista puolta. Vanhurskauttamisen ydin on Renqvistillä toisaalta kristologinen:

"Mutta toiselta puolelta ynnä tämänkaltaisen huudon alla pitä meidän kokonansa turwaman Jesuksen ansioon ja ainoastaan senwuoksi uskomon meillemme tapahtuwan sekä syndein andeksi saamisen että myöskin armon uuteen kuuliaisuuteen eli elämään sisällisesti ja ulkonaisesti; sillä meidän pitää tietämän se, että me ilman Jesusta ja Hänen Sowindontansa emme rukouksellammekaan ja parannuksella ansaitse muuta, kuin rangaistuksen; sillä pyhälle ja vanhurskaalle Jumalalle, synnin sowittamisen suhteen, ei kelpaa muu kuin hänen rakaan Poikansa Jeesuksen sowindo ja täydeksi tekeminen, jonga tähden ei meidän pidä mitään tekemän Jumalan sowittamisen suhteen omilla töillämme."

Kokemuksellinen elävä usko uskonvanhurskauden todentajana

Renqvistin pelastusoppi on tasapainoilua Kristuskeskeisyyden ja ihmiskeskeisyyden välillä. Edellä olevat lainaukset osoittavat, että Renqvist käsityksessään vanhurskauttamisesta haluaa olla kristosentrinen, mutta uskonvanhurskauden suhteen elämän vanhurskautta korostava eli antroposentrinen. Ihminen on Jumalan pelastusteen objekti, ja tästä Jumalan aktiosta seuraa ihmisen reaktio. Renqvistin ihmiskeskeinen pelastusoppi keskittyy valtaosaltaan tämän reaktion analysoimiseen autuudenjärjestyksen muodossa. Siksi forensinen ja imputatiivinen vanhurskauttaminen eivät saa paljoakaan sijaa Renqvistin pelastusopissa, vaan ihmisessä oleva uskonvanhurskaus eli elämän vanhurskauttaminen, joka ilmenee aktiivisena, kokemuksellisena uskona. Renqvistille on tärkeä Lutherin toteamus vanhurskauttavan uskon ja tekojen suhteesta:

"Ei usko ikänä taida olla hyvää tekemätä, eikä kysy jos hyviä töitä pitää tehtämän, mutta ennenkuin joku sitä kysyy, on hän sen jo tehnyt ja on aina töissä."

Renqvistin opetus uskonvanhurskaudesta työuskona avaa mielenkiintoisen näköalan hänen teologiassaan. Renqvist edustaa tässä korostuksessa poikkeavaa tulkintaa Hedbergistä, jolle keskeistä oli Lutherin *sola fide* -käsite. Renqvistin mielestä Lutherin uskonvanhurskaus-käsitteelle ei tehdä oikeutta, ellei ymmärretä, että usko ja teot liittyvät toisiinsa. Renqvist näyttää tulkitsevan uskonvanhurskautta niin, että sen olemukseen kuuluu ehdoton rakkaus. Tämä rakkaus on lähtöisin Kristuksesta, joka uskon kautta tulee asumaan ihmisen sydämeen. Renqvist esittää Ydin-kirjassa, että vanhurskaaksi tekemisellä on vaikutus ja hedelmä: Se on kristityn yhdistys Kristuksen kanssa.

Aktiivinen usko merkitsee Renqvistin mukaan sitä, että jumalisuuden harjoitukset kuuluvat kristityn elämään. Ennen ahdasta porttia on kuollut usko ihmisen sydämessä työttömänä uskona. Vanhurskauttamisen jälkeen ihmisellä on elävä usko, jonka olemus määräytyy Jumalan rakkaus -kokemuksen jälkeen reaktiiviseksi

työuskoksi. Tästä seuraa Renqvistin pelastusopin määritelmä uskolle: *elävä usko on aina työuskoa: rukousta ja jumalisuuden harjoituksia*. Vanhurskauttavan uskon on oltava luonteeltaan elävää uskoa, jonka sisäisestä operatiivisesta olemuksesta Renqvist käyttää termiä *ainarukoileminen*. Uskonvanhurskauden on myös reaalistuttava ulkonaisena kokemuksellisenä elämän vanhurskautena, jota Renqvist kutsuu *jumalisuuden harjoitukseksi*. Tästä on Renqvistin mukaan seurauksena eettisesti korkeatasoinen elämä. Renqvistin pelastusoppi korostaa voimakkaasti, millä tavalla kristityn tulee elää ja miten on mahdollista säilyttää elävä usko.